

Jørgen H. Barfod: *I kamp for flåden. En levnedsskildring af Kommandør Halfdan B. Barfod 1880-1947*. Maritim Kontakt, XXI. (Kontaktudvalget for Dansk Maritim Historie- og Samfundsforskning, 1999). 202 s., 150 kr.

Målet med Jørgen H. Barfods bog om faderen, kommandør Halfdan B. Barfod, er dels at give et indblik i søofficere-rers liv, herunder deres økonomiske forhold i første halvdel af det 20. århundrede, dels at fortælle om rivaliseringen mellem hæren og flåden i 1930'erne.

Bogen er tematisk opdelt i to dele, hvoraf den første beskriver Halfdan B. Barfods karriere i søværnet fra 1895 til 1930, medens den anden lægger hovedvægten på hans deltagelse i forsvarsdebatten i 1930'erne.

Første del af bogen er dels baseret på bedømmelser fra Barfods chefer, dels på Halfdan Barfods breve til hustruen Helga (f. Pagh). For den sidste dels vedkommende baseres bogen på materiale fra Barfods privatarkiv og på artikler i diverse blade og tidsskrifter mv. Der er ikke angivet nogen liste over egentlig sekundærlitteratur.

Den første del af bogen er den mest helstøbte. Brevene til ægtefællen udgør et interessant og rigt kildemateriale, og forfatteren formår at binde sit materiale sammen, så det er en fornøjelse at læse. Vi følger Barfod på togt til Middelhavet, som torpedobådschef under sikringsstyrken og som chef for fiskeriinspektionsskibe på Island i 1920'erne. Det myldrer med detaljer om livet på skibene, og især hvad angår forholdene på Island, rækker beskrivelserne videre end til blot at være kuriositeter.

På en række områder ville det imidlertid have været interessant, om der var gået noget dybere ind i stoffet og inddraget et bredere kildemateriale. Det gælder specielt det, der i forordet anty-

des som et hovedtema for forfatteren, nemlig beskrivelsen af familien Barfods økonomiske forhold. Forfatteren indskrænker sig her til at citere fra Barfods breve til sin hustru, hvor der ganske vist ofte klages over mangel på penge, men hvor det også fremgår, at levefoden var høj. Ved at sammenligne Barfods indtægter og udgifter med andre gruppers eller personers kunne der måske åbnes for en interessant og detaljeret analyse af Barfods behov for at positionere sig socialt ved hjælp af en udgiftskrævende livsstil. På samme måde kunne det have været interessant at fokusere på, hvordan flådens hurtige forfald efter 1918 indvirkede på søofficerskorpset. Hvordan legitimerede Barfod sit virke, hvilke dele af tjenesten engagerede han sig i og hvorfor, og hvordan opfattede han flådens rolle og evne i forhold til tolkningen af den storpolitiske situation og Danmarks strategiske stilling? Forfatteren når desværre sjældent længere end til bifaldende at citere Barfod for, at »sømagt« er af afgørende betydning for Danmarks sikkerhedspolitiske ageren. En mere analytisk tilgang kunne glimrende tage udgangspunkt i Halfdan Barfods efterladte skrifter, blandt andet de undervisningsmaterialer om marinetak-tik, som han ifølge forfatteren udarbejdede i slutningen af 1920'erne.

Bogens anden del beskriver Barfods virke i 1930'erne. Hovedtemaet er forsvarsdebatten, som Barfod deltog i med artikler i bladene og ved i 1936 at udgive bogen *Sømagt og dens indflydelse på Danmarks historie*. Forfatteren søger at beskrive forsvarsdebatten ud fra den grundholdning, at målet var sagligt at forklare befolkningen og politikerne, hvordan de bevilgede penge til forsvaret skulle bruges, og hvorfor der skulle bevilges flere.

Denne opfattelse af, at saglige argumenter kunne og skulle danne udgangspunkt for afklaringen af politiske

spørgsmål, var fremherskende blandt officerer i 1930'erne, men er ikke anvendelig til analyse af debatten. Når striden f.eks. i 1931 rasede om, hvorvidt der burde bevilges penge til nye panserskibe eller til langtrækkende artilleri til hæren, var der ikke tale om en fordomsfri teknisk diskussion, men om en bitter strid om ressourcer. Når Halfdan Barfod derfor ifølge forfatteren »påviser«, at en moddebator har uret, er der snarere tale om, at Barfod leverede en nødvendig parade imod et angreb, der ellers kunne have ført til, at modpartens, og det vil som oftest sige sige hærens, argumenter kom til at stå uimodsagt.

Forsvarsdebatten var uheldig for værnene som sådan, men mest for flåden, for hvor hærens chef, generaløjtnant With til en vis grad formåede at kontrollere hærofficerernes indlæg ved at beordre sine underordnede til at skrive indlæg til debatten i deres arbejdstid, formåede man i flåden ikke at komme til overensstemmelse. De indlæg, der blev skrevet af søofficerer, gav derfor forskellige tekniske svar på, hvordan flåden skulle opbygges, hvilket gjorde flådeledelsens i forvejen vanskelige opgave med at trænge igennem til politikerne ganske umulig. Resultatet blev, at forsvaret effektivt fik sat sig selv uden for indflydelse og derved overlod løsningen af det forsvarspolitiske spørgsmål til politikerne.

Jørgen Barfod formår ikke at få samme samling på stoffet i denne sidste del af bogen, og Halfdan Barfods rolle i forhold til den generelle kontekst bliver kun løseligt defineret. Der savnes i udpræget grad gennemgange af, hvad det konkret var, Halfdan Barfod mente, hvilke argumenter han brugte, og i hvilket forhold disse stod til modstandernes argumenter. Det samlede billede bliver derved uklart.

Halfdan Barfod er helt sikkert en interessant person. Beskrivelsen af Half-

dan Barfods liv i flåden er spændende, og der er virkelig muligheder for at arbejde videre med stoffet. Bogens anden del er imidlertid ikke helt vellykket, og der savnes især en forklaring på, hvorfor og hvordan Halfdan Barfod udviklede sig fra at være sømand og embedsmand til at være skribent. Det forekommer mig symptomatisk, at Halfdan Barfods måske væsentligste bedrift, det store tobindsværk *Vor flåde i fortid og nutid* fra 1942, nærmest kun nævnes en passant.

En forklaring på dette er måske, at forfatteren mener, at dette værk er læserne bekendt og taler for sig selv, men der er netop brug for, at litteraturen om mellemkrigstidens forsvar og forsvarspolitik løfter sig op over det indforståede. Kun derved kan vi få en dybtgående analyse af dette emne. Som det er nu, må vi fortsat konstatere, at Wilhelm la Cours *På vej mod katastrofen* efter mere end 50 år stadig står som den grundigste analyse af dansk forsvarspolitik og forsvarsdebat i mellemkrigstiden.

Allan Vestergaard

Stefan Emkjær: *Stikkerdrab. Modstandsbevægelsernes likvidering af danskerne under besættelsen*. (Aschehoug, 2000). 223 s., 249 kr.

I de senere år har historikerne i stigende grad beskæftiget sig med de mere fortrængte aspekter af besættelsen som eksempelvis en dansk virksomheds anvendelse af tvangsarbejdere, Schalburgkorpset, tyskerpiger eller antisemitisme blandt danske flygtninge i Sverige. Med Stefan Emkjærs bog har vi at gøre med en fremstilling, som også tager et følsomt emne op, nemlig modstandsbevægelsens stikkerlikvideringer.

Emkjærs bog er den første bog siden Ditlev Tamms afhandling om retsopgøret efter besættelsen, som mere ind-